

ภาพแทนผู้หญิงไทยที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรม กฎหมายตราสามดวงบทพระไอยการลักษณะผ้าเมีย

อภิชา แก้วอุทัย¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพแทนของ “ผู้หญิงไทย” ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมกฎหมายตราสามดวงในพระไอยการลักษณะผ้าเมีย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากพระไอยการลักษณะผ้าเมียในกฎหมายตราสามดวงฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งมีเนื้อหาทั้งสิ้น 141 มาตรา ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างเนื้อหาของพระไอยการลักษณะผ้าเมียประกอบด้วยโครงสร้าง 2 ส่วนหลัก คือ ประกาศพระราชบัญญัติ (มูลเหตุในการชำระกฎหมาย) ซึ่งเป็นส่วนที่มีเหมือนกันในทุกพระไอยการ และลักษณะมูลกรณีการวิวาทแห่งผ้าเมียหรือชู้ประกอบด้วย 12 มูลกรณี ทั้งนี้ เนื้อหาสำคัญกล่าวถึง 3 ประเด็นหลัก คือ 1) เงื่อนไขการเป็นเมียโดยถูกต้องตามกฎหมาย 2) ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา และ 3) การสิ้นสุดการสมรส วาทกรรมกฎหมายพระไอยการลักษณะผ้าเมียใช้กลวิธีทางภาษา 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้ศัพท์ 2) การใช้อุปลักษณ์ และ 3) การใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมาย เมื่อวิเคราะห์ “กลวิธีทางภาษา” ทำให้เห็นภาพแทนของผู้หญิงไทย 2 ประเภท คือ ภาพแทนของผู้หญิงที่ดีและภาพแทนของผู้หญิงที่ไม่ดี กล่าวคือ ผู้หญิงที่ดีคือ ผู้หญิงที่ประพฤติตนอยู่ภายใต้กรอบ “อำนาจอิสระ” ของบิดามารดาและสามี ส่วน ผู้หญิงที่ไม่ดีคือ ผู้หญิงที่ประพฤติตนละเมิดกรอบดังกล่าว

คำสำคัญ: ภาพแทน ผู้หญิง กฎหมายตราสามดวง พระไอยการลักษณะผ้าเมีย

¹ อาจารย์ ดร. หลักสูตรภาษาไทยประยุกต์ สาขาวิชาสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนามนุษย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อีเมล: apichaya.k@psu.ac.th

Representations of Thai Women through Linguistic Devices in the discourse of the Three Seals Law in the Law on Husband and Wife

Apichaya Kaewuthai²

Abstract

The objectives of this paper are to study the representation of “Thai women” that are presented through the discourse of the Law on Husband and Wife in the Three Seals Law. The researcher collected data from the Law on Husband and Wife of the Royal Institute edition of the Three Seals Law, inclusive of 141 Sections. The results show that the content structure of the Law on Husband and Wife in the Three Seals Law consists of two main structures, namely Act Announcement, which is the same in every verse, and the nature of the case of the Law on Husband and Wife consists of 12 cases. The main content describes three main parts, namely 1) legal marriage conditions, 2) property between husband and wife, and 3) termination of marriage. The creator of the Law on Husband and Wife has used three language strategies to convey meaning: word choice, metaphors, and sentences. With the analysis of linguistic devices,” the representation of the Thai women can be divided into two types: the representations of good women, and the representations of bad women. That is to say, the good women were those who were well behaved within a set of “independent power” of the husband and the parents, while the bad women were those who violated the said set of rules.

Keywords: representation, women, *Three Seals Law*, The Law on Husband and Wife

² Lecturer, Ph.D., Program in Applied Thai, Department of Society, Culture, and Human Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University. e-mail: apichaya.k@psu.ac.th

บทนำ

กฎหมายที่นับว่ามีความสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์การปกครองของไทย เป็นกฎหมายที่เกิดจากการชำระกฎหมายเก่าที่มีมาแต่ครั้งสมัยอยุธยาแล้วประมวลเป็นกฎหมายเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปกครองประเทศในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช คือ “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งประกอบด้วยระเบียบแบบแผนการปกครองต่าง ๆ และยังสะท้อนให้เห็นถึงประเพณีการปกครองและวัฒนธรรมอื่น ๆ ของชุมชนไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี (Office of the National Culture Commission, 1992 : 1) กฎหมายตราสามดวงจึงนับเป็นเอกสารสำคัญทั้งในด้านความเก่าแก่และความสำคัญที่สืบเนื่องยาวนานในประวัติศาสตร์ไทย ดังที่ Kraiwichean (1977 : 15) กล่าวไว้ว่า

“ส่วนใหญ่ของกฎหมายนี้ใช้บังคับมานานถึง 103 ปี จึงได้ยกเลิกไป แม้กระนั้นก็ดี, บางส่วนก็ยังคงใช้บังคับอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง, กฎหมายลักษณะฝ่าฝืนยังใช้บังคับ ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามภริยาซึ่งสมรสก่อนวันที่ 1 ตุลาคม 2478”

เมื่อพิจารณาในส่วนของพระไอยการลักษณะฝ่าฝืนพบว่า ในทางประวัติศาสตร์กฎหมายส่วนนี้ทำให้เห็นภาพของผู้หญิงในบทบาทของสถาบันครอบครัว การสมรส การหย่าร้าง การแบ่งสินสมรส รวมทั้งสิทธิในตัวบุตรได้ชัดเจนที่สุด (Huntrakul, 2003 : 281) จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ผู้หญิงไทยในพระไอยการลักษณะฝ่าฝืนถูกเพิกเฉย ละเลย ไม่เห็นคุณค่า ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย สอดคล้องกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชวินิจฉัยต่อบทบาทของผู้หญิงในกฎหมายโบราณของไทยที่ใช้นำตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัชสมัยของพระองค์ว่า “กฎหมายนี้เมื่อพิเคราะห์ดูเหมือนผู้หญิงเป็นคนขายผู้ชายเป็นคน หาเป็นยุติธรรมไม่ให้ยกเสีย” โดยหลักกฎหมายโบราณนี้มีสาระสำคัญว่า “ผู้และพ่อมีอำนาจเด็ดขาดเหนือชีวิตและร่างกายของเมียและลูก” (Prukongsawalee, 2008 : 18) พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงเปรียบเทียบเปรยว่ากฎหมายเก่าปฏิบัติต่อหญิงชายอย่างไม่เท่าเทียมกัน และพระองค์ทรงวิพากษ์วิจารณ์การตัดสินคดีที่ทำให้เพศชายได้เปรียบกว่า เป็นสาเหตุเนื่องมาจากผู้ตัดสินคดีเป็นเพศชาย ดังนั้นจึงตัดสินไปตามความคิดความเชื่อของเพศแห่งตน ดังที่ทรงเรียกว่า “ลัทธิผู้ชาย” เมื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 4 ส่งผลให้ผู้หญิงสยามค่อย ๆ หลุดพ้นจากภาวะของความเป็น “ควาย” และค่อย ๆ ได้รับการสถาปนาสถานะของความเป็น “คน” มาโดยลำดับ (Prukongsawalee, 2008 : 18)

กฎหมายตราสามดวงโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระไอยการลักษณะฝ่าฝืนเป็นพระไอยการที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นเมียเมื่อต้องอยู่ในภาวะของความเป็น “ควาย” ที่ถูกกดขี่ข่มเหงเยี่ยงสัตว์ จึงน่าสนใจศึกษาภาพแทนของผู้หญิงในสมัยนั้นว่ามีลักษณะอย่างไร เหตุใดกฎหมายจึงให้ความสำคัญต่อผู้หญิงไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย ผลการศึกษานอกจากจะทำให้เห็นภาพแทนของผู้หญิงไทยแล้วยังทำให้เห็นอุดมการณ์เบื้องหลังที่ส่งผลให้เกิดความ

ไม่เท่าเทียมระหว่างผู้หญิงและผู้ชายอีกด้วย ทั้งนี้เมื่อได้ทบทวนงานวิจัยที่ศึกษากฎหมายตราสามดวงโดยเฉพาะในส่วนของการลักษณะผิวเมียจำนวน 4 เรื่อง พบว่ามีผู้ศึกษา อาทิ Chaisaengsukkun (1985) ศึกษาเรื่อง “กฎหมายครอบครัวเปรียบเทียบกฎหมายมั่งรายศาสตร์กับกฎหมายตราสามดวง” ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายตราสามดวงถือชายเป็นใหญ่เหนือหญิง ส่วนกฎหมายมั่งรายศาสตร์ถือชายเป็นส่วนประกอบครอบครัวฝ่ายหญิงหญิงได้รับการคุ้มครองดูแลมากกว่าหญิงในกฎหมายตราสามดวง ต่อมา Noyunsan (2000) ศึกษาเรื่อง “สถานภาพทางกฎหมายของสตรีในสังคมล้านนา พ.ศ. 1839-2442: ศึกษากรณีความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา” มุ่งศึกษาสถานภาพทางกฎหมายของสตรีในสังคมล้านนา โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ผลการศึกษาพบว่ากฎหมายโดยรวมให้ความคุ้มครองแก่หญิงมากกว่าชาย และผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าในสังคมล้านนาสตรีค่อนข้างมีอิสระในทางความคิดและไม่ถูกกดขี่จากผู้ชายมากนัก หากจะเปรียบเทียบกับสถานภาพของสตรีในกฎหมายตราสามดวงพบว่ากฎหมายล้านนาให้ความคุ้มครองแก่ผู้หญิงมากกว่ากฎหมายตราสามดวง ลำดับต่อมา Huntrakul (2003) ศึกษาเรื่อง “ผู้หญิงไทยในกฎหมายตราสามดวง: จากผู้หญิงเป็นใหญ่ถึงผู้หญิงเป็นควายผู้ชายเป็นคน” ผลการศึกษาพบภาพประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสตรีไทยโดยสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของสตรีไทยในด้านต่าง ๆ คือ ด้านชีวิตวิทยา ความสัมพันธ์กับครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งมีหลักฐานสำคัญ 2 อย่างคือ ภาชนะโบราณของกลุ่มชาติพันธุ์ไตหรือไทยในเวียดนาม และกฎหมายตราสามดวง หลักฐานชิ้นแรกชี้ถึงโครงสร้างที่ต่อเนื่องในอดีตของสังคมเกษตรโบราณของไทยโดยสังคมนี้อาศัยขอบเขตแนวความคิดเรื่องความเสมอภาคระหว่างชายหญิง แต่ในขณะเดียวกันสังคมก็แสดงพัฒนาการอำนาจปิตาธิปไตยอย่างเห็นได้ชัด หลักฐานทั้งสองชิ้นทำให้เห็นสองรูปแบบของกฎเกณฑ์และกฎหมายของรัฐซึ่งได้ลดทอนสถานภาพและบทบาทของสตรีไทยลงไปเรื่อย ๆ และ Prukpongsawalee (2008) ศึกษาเรื่อง “ย้อนรอยสิทธิความเป็นคนของผู้หญิง” โดยศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับสถานภาพ บทบาท และการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของผู้หญิง ตลอดจนสถานภาพทางกฎหมายของผู้หญิงตั้งแต่อดีตจนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ในประเด็นสถานภาพทางกฎหมายของผู้หญิงในกฎหมายตราสามดวงพบว่า “ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน” กล่าวคือ ผัวและพ่มีอำนาจเด็ดขาดเหนือชีวิตและร่างกายของเมียและลูก อำนาจนี้เรียกว่าอำนาจอิสระหรืออิสรภาพ จากงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาสถานภาพทางกฎหมายของผู้หญิงในภาพรวมว่าผู้หญิงมีสถานภาพอย่างไรในกฎหมายตราสามดวง และเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอื่นสถานภาพของผู้หญิงเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร แต่ยังไม่มีการศึกษาทวิภาษาในเสนองานภาพแทนของผู้หญิงไทยในกฎหมายพระไอยการลักษณะผิวเมีย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวาทกรรมกฎหมายในยุคที่บ้านเมืองเป็นรัฐอาณานิคมแล้วว่าภาพแทนของผู้หญิงที่อยู่ในสถานภาพเมียอย่างไร โดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์ ในมิติทางสังคมและวิถีปฏิบัติที่สัมพันธ์กับภาษาและการใช้

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงไทยที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาในพระไอยการลักษณะผิวเมีย มีคำถาม 3 ข้อ 1) พระไอยการลักษณะผิวเมียมีโครงสร้างเนื้อหาอย่างไร 2) พระไอยการลักษณะผิวเมียใช้กลวิธีทางภาษาใดในการนำเสนอภาพแทนของ “ผู้หญิงไทย” และ 3) ภาพแทนดังกล่าวมีอะไรบ้าง ผลการศึกษาจะตอบคำถามดังกล่าวอย่างชัดเจน

ขอบเขตข้อมูล

พระไอยการลักษณะผ้าเม็ยในกฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (เล่ม 1) มีเนื้อหาทั้งสิ้น 141 มาตรา

ข้อตกลงเบื้องต้น

การพิมพ์ถ้อยคำในบทความนี้ผู้วิจัยคงรูปภาษาตามรูปภาษาในกฎหมายตราสามดวง

แนวคิดและกรอบการวิเคราะห์

บทความวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

คำว่า วาทกรรม (discourse) ในบทความวิจัยนี้ มุ่งเน้นศึกษาในมิติทางภาษาเป็นหลัก ทั้งนี้อาจเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาด้วย เนื่องจาก “วาทกรรม” เป็นคำศัพท์ที่ให้ความหมายกว้างและครอบคลุมทั้งมิติทางภาษาและสังคม มากกว่าการใช้ ปริเฉท ข้อความต่อเนื่อง หรือสัมพันธ์สาร ที่มุ่งเน้นการศึกษาภาษาในระดับที่ใหญ่กว่าประโยคเป็นหลัก วาทกรรม ในบทความวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษา วิเคราะห์ข้อความ รูปแบบ และโครงสร้างของข้อความ รวมไปถึงการเชื่อมโยงประเด็นทางสังคมบางประการที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษา ทั้งนี้ ได้มีผู้นิยามวาทกรรมไว้แง่มุม อาทิ Fairclough (1995b : 54 cited PanPhotong, 2013 : 7) กล่าวว่า วาทกรรม คือ การใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน รวมทั้งกิจกรรมที่สื่อความหมายรูปแบบอื่น ๆ ทั้งนี้ วาทกรรมเป็นวิถีปฏิบัติทางสังคมรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ วาทกรรมจะถูกกำหนดโดยสถานการณ์สถาบัน และโครงสร้างทางสังคม ในขณะที่เดียวกันวาทกรรมก็กำหนดสิ่งเหล่านี้ (Fairclough & Wodak 1997 : 48 cited in PanPhotong, 2013 : 8) จึงเห็นได้ว่า วาทกรรมกับสังคมย่อมมีความสัมพันธ์ต่อกัน

Phakdeephasuk, (2018 : 131-132) กล่าวว่า วาทกรรมยังมีบทบาทในการนำเสนอภาพตัวแทนคนกลุ่มต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมซึ่งมีผลต่อมุมมองการรับรู้ และความเข้าใจที่คนอื่นจะมีต่อคนกลุ่มนั้น ๆ ภาพตัวแทนเป็นสิ่งที่นำเสนอผ่านมุมมองของผู้ผลิตวาทกรรม กระบวนการนำเสนอภาพตัวแทนสิ่งต่าง ๆ ก่อให้เกิดความหมายเกี่ยวกับสิ่งนั้น

ทั้งนี้ การวิเคราะห์วาทกรรมควรพิจารณาภาษาในตัวบททุกระดับ ได้แก่ เสียง คำศัพท์ วากยสัมพันธ์ ความหมายระดับประโยค ความหมายระดับตัวบท ฯลฯ (Fairclough, 1995b : 54 cited in PanPhotong, 2013 : 8)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาโดยเริ่มจาก 1) โครงสร้างเนื้อหาของพระไอยการลักษณะผ้าเม็ยซึ่งประกอบด้วยประกาศพระราชบัญญัติหรือมูลเหตุในการชำระกฎหมาย และลักษณะมูลกรณีการวิวาทแห่งผ้าเม็ยหรือชู้ 2) นำเสนอกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการนำเสนอภาพแทนของ “ผู้หญิงไทย” และ 3) ภาพแทนผู้หญิงไทยที่ปรากฏในพระไอยการลักษณะผ้าเม็ย ดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างเนื้อหาพระไอยการลักษณะผ้าเม็ย

พระไอยการลักษณะผ้าเม็ย เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครอบครัวซึ่งมีบัญญัติไว้แต่โบราณ พบในสมัยกรุงศรีอยุธยาใช้ชื่อกฎหมายว่า “พระไอยการลักษณะผ้าเม็ย” ตราขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1904 (จุลศักราช 722) และได้แก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ. 1905 เป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมว่าด้วยการแบ่งปันสินทรัพย์ระหว่างผ้าเม็ยซึ่งความสัมพันธ์นั้นอยู่ในรูปแบบประเพณีนิยมเป็นส่วนใหญ่ (Office of the council of state, 2004: 16) พระไอยการลักษณะผ้าเม็ยมีโครงสร้างเนื้อหา ดังนี้

1.1 ประกาศพระราชบัญญัติ (มูลเหตุในการชำระกฎหมาย)

คดีฟ้องหย่าของอำแดงป้อม: มูลเหตุของกฎหมายตราสามดวง ในส่วนของมูลเหตุในการชำระกฎหมายนี้เป็นส่วนบังคับที่มีในทุกพระไอยการ คดีฟ้องหย่าของอำแดงป้อมเป็นชนวนไปสู่การสังคายนากฎหมายโบราณสาระสำคัญของคดีประวัติศาสตร์นี้ คือ นายบุญศรีซึ่งเป็นช่างเหล็กหลวงได้ถวายฎีกาต่อรัชกาลที่ 1 ร้องทุกข์กล่าวโทษพระเกษมและนายราชาอรธว่าอำแดงป้อมภริยาของตนทำชู้กับนายราชาอรธแล้วมาฟ้องหย่านายบุญศรี นายบุญศรีไม่ยอมหย่า พระมหากษัตริย์ไม่ฟังคำให้การของนายบุญศรี แต่กลับเจรจาทะเลมอำแดงป้อม และให้อำแดงป้อมกับนายบุญศรีหย่าขาดจากกันตามกฎหมาย รัชกาลที่ 1 ทรงเห็นว่า การที่หญิงนอกใจชายแล้วมาฟ้องหย่าชายและได้รับอนุญาตให้หย่าได้นี้ไม่ยุติธรรมต่อชาย พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ชำระสะสางกฎหมายเก่าและแก้ไขตัดแปลงบทที่มีชอบโดยยุติธรรมไว้ โดยบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ประทับตราคชสีห์ ราชสีห์ และบัวแก้ว เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” หรือ “ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1”

1.2 ลักษณะมูลกรณีการวิวาทแห่งผ้าเม็ยหรือชู้ มี 12 มูลกรณี ดังนี้

1) บทคำปรารภ และมาตรา 1- มาตรา 4	ลักษณะเม็ย 3 ประการ ได้แก่ เม็ยกลางเมือง เม็ยกลางนอก เม็ยกลางทาศี และลักษณะผิดภรรยาท่านยังมีถึงชำเรา มี 5 ประการ
2) มาตรา 5- มาตรา 41	ลักษณะมูลวิวาทแห่งผ้าเม็ยด้วยเหตุต่างๆ เช่น หญิงทำชู้เหนือผ้า หญิงทำชู้นอกใจผ้า ชายผิดต่อภรรยาท่าน เป็นต้น

- 3) มาตรา 42- มาตรา 48
ลักษณะมูลวิวาทด้วยทาสภริยา กล่าวถึงเจ้ามุลนายร่วม
ประเวณีกับข้า ไพร่ ทาสของตน รวมถึงชายไทยขอข้า
ทาสผู้อื่นไปเป็นภรรยา
- 4) มาตรา 49- มาตรา 56
ลักษณะผัวเมียวิวาทร้างกัน กล่าวถึงผัวเมียด่าทอด้วย
เหตุต่าง ๆ ทำร้ายร่างกายกัน อันจะเป็นเหตุให้ร้างกัน
- 5) มาตรา 57- มาตรา 61
ลักษณะผัวเมียวิวาทกันเกินเลยพ้อตาแม่ยาย กล่าวถึง
ผัวเมียวิวาทกันเกี่ยวเนื่องกับญาติพี่น้อง พ้อตา
แม่ยาย
- 6) มาตรา 62- มาตรา 63
ลักษณะผัวเมียไปค้าแลไปราชการกำหนดให้เมียอยู่ ถ้า
ไปค้าให้รอ 3 ปี ถ้าไปทางทะเลได้ข่าวโจรจับผัวไปให้
หญิงรอ 7 ปี
- 7) มาตรา 64- มาตรา 74
ลักษณะมูลวิวาทแห่งผัวเมียจะอย่างกัน กล่าวถึงสามี
ภรรยาจะหย่ากันด้วยเหตุต่าง ๆ และการแบ่งสิน
สมรส
- 8) มาตรา 75- มาตรา 78
ลักษณะหญิง 7 ประการแลปรับโทษชายข่มขืนหญิง
หากชายมิได้ค้ำับสู่ขอหญิง 7 ประการจะต้องมีโทษ
- 9) มาตรา 79- มาตรา 101
ลักษณะหญิงชายรอบทำซู้มิได้สู่ขอ แลชายพอลวงหญิง
เปนมูลวิวาท กล่าวถึงชายหญิงลอบทำซู้กันโดยมิได้
สู่ขอตามประเพณีหรือสู่ขอแต่ผิดเงื่อนไขการสมรส
ต่าง ๆ
- 10) มาตรา 102- มาตรา 122
ลักษณะแห่งชายสู่ขอลูกสาวหลานสาวท่าน กล่าวถึง
ลักษณะการสู่ขอหญิงไปเป็นภรรยา ชั้นหมาก ทอง
หมั้น
- 11) มาตรา 123- มาตรา 135
ลักษณะหญิงชายสมรั้กลักพากันไป กล่าวถึงชายหญิง
สมรั้กรักกันพากันหนีหรือลอบทำซู้ จะตั้งครรรค์หรือ
ไม่ตั้งครรรค์ก็ตาม
- 12) มาตรา 136- มาตรา 141
ลักษณะแห่งบิดามานดาหญิงแลชายอันให้เกิดมูลวิวาท
กล่าวถึงบิดามารดาฝ่ายชายหรือหญิงเป็นเหตุแห่งการ
วิวาททำให้มีปัญหาเกิดขึ้น

หากพิจารณาโครงสร้างเนื้อหาของพระไอยการลักษณะผัวเมียในภาพรวม สรุปเนื้อหาสำคัญเป็น 3 ประเด็น
ดังนี้

1) เงื่อนไขการเป็นเมียโดยถูกต้องตามกฎหมายในพระไอยการลักษณะผัวเมีย

พระไอยการลักษณะผัวเมื่อกำหนดคุณสมบัติของหญิงที่จะสมรสตามกฎหมายดังต่อไปนี้

(1) หญิงต้องไม่เป็นภรรยาของชายอื่นอยู่ก่อนแล้ว หากหญิงมีสามีไปได้เสียกับชายอื่น กฎหมายถือว่าชายนั้นเป็นเพียงชายชู้เท่านั้น จะต้องเอาหญิงนั้นส่งคืนแก่สามีเขา ดังมาตราต่อไปนี้

๑ 25 มาตราหนึ่ง ผู้ใดทำชู้ด้วยเมียท่าน แลชายชู้นั้นจะเอาเมียท่านมาเปนเมียตน ท่านว่าอย่า
ฟังให้ ให้ส่งหญิงนั้นให้แก่ผู้มันจงได้ ข้าเมียแลবাদเบียเท่าใดให้ใหม่เท่านั้น ให้แก่เจ้าผู้จงสิ้น

กฎหมายลักษณะผัวเมียห้ามเฉพาะฝ่ายหญิงเท่านั้นที่ต้องไม่เป็นภรรยาของชายอื่นอยู่ก่อนแล้ว ระบบผัวเดียวหลายเมียในกฎหมายลักษณะผัวเมียนั้นบัญญัติให้ชายที่อยู่เกี่ยวกับหญิงมีสามีเป็นชายชู้ และให้ปรับใหม่ชายชู้นั้น กล่าวได้ว่า การทำชู้นั้นแม้ว่าชายหญิงมีเจตนาเป็นสามีภรรยากันก็ไม่อาจทำให้หญิงนั้นเป็นภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายของชายชู้นั้นได้ ทั้งนี้เมียที่ถูกต้องตามกฎหมายแบ่งเป็น 3 ประเภท และแต่ละประเภทอาจมีกี่คนก็ได้ดังนี้

- ๑...อันว่าลักษณะเมียนั้นมี 3 ประการๆ หญิงอันบิดามานดาคุมมือให้เปนเมียชาย ได้ชื่อว่า
เปนเมียกลางเมือง
- ๑ ประการหนึ่งชายขอหญิงมาเลี้ยงเปนอนุภรรยาหลันเมียหลวงลงมาได้ชื่อว่าเมียกลางนอก
- ๑ ประการหนึ่งหญิงใดทุกข์ยาก ชายช่วยไถ่ได้มาเหนมตหน้าเลี้ยงเปนเมีย ได้ชื่อว่าเมียกลาง
ทาศี

(2) บิดามารดาหญิงเป็นผู้มีสิทธิอันชอบธรรมที่จะยกให้แต่งเป็นภรรยาชายใด เมื่อเกิดมาผู้หญิง
ถือเป็นผู้มีสิทธิและทรัพย์สินสมบัติของบิดามารดา ดังนั้น บิดามารดาจึงเป็นผู้มีสิทธิตามความชอบธรรมที่จะยกให้แต่ง
เป็นภรรยาชายใดโดยฝ่ายชายต้องยกขันหมากมาสู่ขอตามธรรมเนียม ดังมาตราต่อไปนี้

๑ 113(104) มาตราหนึ่ง ชายใดไปลู่ขอลูกสาวหลานสาวท่าน บิดามานดาหญิงให้หญิงผู้บุตรผู้
หลานแก่ชาย ๆ ยังมิได้คำนับทำงาน บิดามานดาหญิงยังมิได้เวนสาตหมอนก่อน หญิงยังสิทธิ
อยู่แก่บิดามารดา

(3) หญิงหม้ายที่สามีตาย จะสมรสใหม่ต้องจัดการเผาศพสามีให้เรียบร้อยเสียก่อน กฎหมายลักษณะ
ผัวเมียเห็นว่าถ้ายังมิได้จัดการเผาศพสามีให้เรียบร้อยการสมรสยังไม่ขาดจากกัน ดังที่บัญญัติไว้ดังนี้

๑ 30 มาตราหนึ่ง ผัวตายหงายไว้ทั้งโลง สกยังอยู่กับเรือน หญิงเมียนั้นน้ำตาตกแลคล้อยใจ
กำหนดชักเอาชายมานอน แลผิตายหงายรับกันอยู่ดั่งนั้น ถ้าพี่น้องชายผู้ตายรู้เหินเอาความมา
ฟ้องร้อง เมื่อสวนลับซบแท้แท้จริงใช้ ท่านให้สานกะต้อตากลวยครอบคี่คะหญิงนั้นลงเพียงตา
ให้หะเวรรอบเรือนที่ผีผัวอยู่นั้นสามารถแล้วให้ไหมชายชู้เปนเบี้ย 10 แสน ให้แก่ญาติพี่น้องเผา
ผีผู้ตาย

การกระทำของหญิงในสมัยก่อนนั้นต้องให้เกียรติแก่ชายแม้ว่าสามีตายไปแล้วยังมีได้เผา ก็ยังไม่
ถือว่าการสมรสได้สิ้นสุดลง แต่หากหญิงกำหนดเอาชายมานอน การกระทำดังกล่าวอาจเปรียบได้กับการเป็นชู้
เช่นกัน

2) ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา ในพระไอยการลักษณะผัวเมีย

ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาตามกฎหมายลักษณะผัวเมีย ได้แก่ ทองหมั้นหรือของหมั้นที่ฝ่ายชาย
ให้ไว้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฝ่ายหญิง ในพระไอยการลักษณะผัวเมียได้กำหนดไว้ดังนี้

๑ 114 (105) มาตราหนึ่ง ชายใดให้สู้ออกลูกสาวหลานสาวท่านแลเอาขันหมากสามชั้นไปกล่าว
ถามพ่อ แม่พี่น้องหญิงรับเอาไว้ว่าให้ลูกสาวหลานสาวแก่ท่านๆ คำนับไว้ในกำหนดภูซึ่งว่ากล่าวกัน
ไว้นั้นยังเปนเมียชาย ถ้าชายใดทำสู้อหญิงนั้น ท่านว่าผิตเมียท่านในขันหมาก ท่านให้เอาขันหมาก
ตั้งใหม่ขันหมากกล่าวถามนั้น 11 ชั้นๆ หมากหมั้น 50 ชั้น เปน 61 ชั้น ให้ตีค่าขันหมากกล่าวถาม
นั้นชั้นละเพื่อง ให้ตีขันหมากหมั้นนั้นชั้นละสะหลัง เอาขันหมากทั้งนั้นบวกกันเข้าแล้วให้ไหม
ทวีคูณ ยกทุนให้เจ้าของเหลือนั้นเปนสินไหมกึ่งพิไนกึ่ง ถ้าถึงกำหนดภูซึ่งว่ากล่าวนัดหมายกันไว้
นั้น ชายมิได้เอาขันหมากใหญ่มาแต่งงานตามสัญญานัด ท่านว่าหญิงนั้นมิได้เปนเมียชายเลย
หญิงมิชู้ผัวอื่นหาโทษมิได้ แลขันหมาก 3 ชั้นนั้น ชายจะคืนเอามิได้ เหตุว่าพันกำหนดภูซึ่งว่ากล่าว
กันนั้นแล้ว

ชายเอาขันหมาก 3 ชั้น ไปทาบทามสู้อหญิง บิดามารดาหญิงรับไว้ ถ้าชายทำสู้อหญิงเสียก่อน
กำหนดวันแต่งให้ชายเอาขันหมาก 61 ชั้นแล้วให้ไหมทวีคูณ หากถึงกำหนดนัดหมายชายมิได้เอาขันหมากใหญ่มา
แต่งงานตามสัญญานัดขันหมาก 3 ชั้นนั้นตกเป็นของฝ่ายหญิง ดังมาตราต่อไปนี้

๑ 68 มาตราหนึ่ง ฝ่ายเมียอยู่ด้วยกัน ต่างคนต่างผิดใจกันจะหย่ากันใช้ ให้หญิงส่งสินสอดชั้นหมาก
แก่ชาย ถ้ามีลูกด้วยกันใช้ ท่านมิให้ส่งสินสอดชั้นหมากแก่ชายเลย ให้เรียกสินเดิมทั้งสองข้าง สิน
สมรสใช้ ให้แหวกปันเปนสามส่วนให้ชายสองส่วน ให้แก่หญิงส่วนหนึ่ง ถ้าหญิงนั้นเขามีทุนเดิม
ซื้อชายจ่ายได้กำไร แลชายหาทุนเดิมมิได้ใช้ ท่านให้ปันสินสมรสนั้นสามส่วน ได้แก่หญิงสองส่วน
ได้แก่ชายส่วนหนึ่งเพราะชายหาทุนมิได้ ชายได้ไปหารักษาจึงได้

ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาตามกฎหมายลักษณะพัวเมีย ได้แก่ ทองหมั้นหรือของหมั้นที่ฝ่าย
ชายให้ไว้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฝ่ายหญิงแต่ถ้าชายหย่ากับหญิงต้องคืนของนั้นให้แก่ชายเว้นแต่จะมีบุตร
ด้วยกัน สินสอด เป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้แก่ฝ่ายหญิงเพื่อตอบแทนที่บิดามารดาหญิงเลี้ยงดูหญิงจนได้แต่งงานกับ
ชาย เมื่อชายหญิงหย่ากัน ฝ่ายหญิงต้องคืนสินสอดให้กับฝ่ายชาย เว้นแต่จะมีบุตรด้วยกัน สินเดิมเป็นทรัพย์สินที่ชาย
หญิงได้มาก่อนการเป็นสามีภรณากัน สินสมรส คือ ทรัพย์สินที่สามีภรรยาได้มาภายหลังการแต่งงานอยู่กินด้วยกัน

3) การสิ้นสุดแห่งการสมรสในพระโอัยการลักษณพัวเมีย จำแนกได้เป็น 3 กรณี ได้แก่ การตายจาก
กัน การหย่าหรือมีเหตุทำให้สามีภรรยาต้องเลิกรากัน และโดยพระราชกฤษฎีกา (คำพิพากษาของศาล) ทั้งนี้
สาเหตุแห่งการขาดจากการเป็นพัวเมียกันเกิดขึ้นจากสาเหตุต่าง ๆ 7 ข้อ ดังนี้

(1) การหย่ากันด้วยความสมัครใจของสามีและภรรยา ชายหญิงที่แต่งงานกัน ภายหลังหย่ากัน
ได้ตามกฎหมาย ดังมาตราต่อไปนี้

๑ 65 มาตราหนึ่ง สามีภริยาวิวาทจะหย่ากัน สามีให้หนังสือแก่ภริยา ภริยาให้หนังสือแก่สามี
ต่อหน้าผู้เฝ้าผู้แก่ท่านว่าพึงเอาหนังสือสามีภริยานั้นได้ เขาสามีภริยาขาดจากพัวเมียกัน

๑ 67 มาตราหนึ่ง ภริยาสามีมิชอบเนื้อพึงใจกัน เขาจะหย่ากันใช้ตามน้ำใจเขา เหตุว่าเขาทั้งสอง
นั้นสิ้นบุญกันแล้ว จะจำใจให้อยู่ด้วยกันนั้นมิได้

๑ 68 มาตราหนึ่ง ฝ่ายเมียอยู่ด้วยกัน ต่างคนต่างผิดใจกันจะหย่ากันใช้ ให้หญิงส่งสินสอดชั้นหมาก
แก่ชาย ถ้ามีลูกด้วยกันใช้ ท่านมิให้ส่งสินสอดชั้นหมากแก่ชายเลย ให้เรียกสินเดิมทั้งสองข้าง สิน
สมรสใช้ ให้แหวกปันเปนสามส่วนให้ชายสองส่วน ให้แก่หญิงส่วนหนึ่ง ถ้าหญิงนั้นเขามีทุนเดิม
ซื้อชายจ่ายได้กำไร แลชายหาทุนเดิมมิได้ใช้ ท่านให้ปันสินสมรสนั้นสามส่วน ได้แก่หญิงสองส่วน
ได้แก่ชายส่วนหนึ่งเพราะชายหาทุนมิได้ ชายได้ไปหารักษาจึงได้

การหย่าโดยความสมัครใจตามกฎหมายลักษณะพัวเมีย เมื่อต่างผิดใจกันและหย่ากันให้สามีภรรยา
ทำหนังสือต่อหน้าพยาน และให้ฝ่ายหญิงส่งสินสอด ชั้นหมากคืนแก่ฝ่ายชาย แต่ถ้ามีลูกด้วยกันไม่ต้องส่งสินสอด

ชั้นหมากกลับคืนแก่ฝ่ายชาย และให้แบ่งทรัพย์สินระหว่างกัน ถือว่าการสมรสนั้นสิ้นสุดลงแล้ว

(2) สามีทิ้งร้างภรรยาไปไม่กลับมาหาภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ถือว่าชายหญิงขาดจากการเป็นสามีภรรยาแล้ว แต่หญิงต้องเอาสินสอด ชั้นหมาก ทนทรัพย์ ส่งคืนชาย หรือกรณีสามีไปค้าขายตามหัวเมืองพื้นกำหนด 1 ปี ไม่กลับมา ชายหญิงขาดจากการเป็นสามีภรรยา ซึ่งกฎหมายลักษณะผัวเมียนั้นบัญญัติให้เฉพาะกรณีชายทิ้งหญิงเท่านั้น ดังมาตราต่อไปนี้

๑ 62 มาตราหนึ่ง ผัวไปค้าแต่จังหวัดหัวเมือง พระราชเสมาณฑลเมืองขึ้นแห่งพระเจ้าอยู่หัว แม้นไปพื้นกำหนดปีหนึ่งชายมีมา ท่านว่าหญิงขาดจากผัวเมียกัน ถ้าชายมีมาฝากของมาถึงเมียตนก็ดี ให้หนังสือมาบอกคุชทุข ไซ้เจบให้รู้ก็กังวลแห่งตนก็ดี กำหนด 3 ปี ถ้าพื้นกำหนดชายมีมา พระราชกฤษฎีกาว่าหญิงนั้นมิได้เป็นเมียชายนั้นเลย หญิงมีชู้เอาผัวหาโทษมิได้ ทั้งชายผู้ผัวใหม่นั้นก็หาโทษมิได้เลย ถ้าชายผู้ใดเอาหญิงเป็นชู้เป็นเมีย แต่ในกำหนดนั้นคือเมียท่านแลให้ใหม่โดยขนาด ถ้าพื้น กำหนดแล้ว หญิงมีชู้ ผัวแลชายผัวเก่านั้นมาทำร้ายแก่ชายก็ดีหญิงก็ดี ท่านว่ามันลวงอาชาท่านให้ใหม่ทวีคูณ แม้นว่าชายไปเมืองจีนไปชะแล ไปเชียงใหม่ไปพงค่าไปชะวาผาแดงตั้งนั้นไซ้ ท่านให้หญิงอยู่ถ้าสามปี ถ้าได้ข่าวว่าสลัดจับชายผัวไปได้ แลล้าเกาสัดไปตักข้าศึก ให้หญิงอยู่ถ้าเจดปีถ้าพื้น 3 ปี 7 ปี แล้ว หญิงมีชู้ผู้มิให้มีโทษแก่หญิงชายนั้นแล ถ้าชายผัวเก่ามาทำร้ายแก่เขาทั้งสองไซ้ ท่านให้ใหม่ดุษเดียวแล

(3) ฝ่ายชายลวงเงินพ้อตาแม่ยายหรือญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิง หากหญิงไม่ประสงค์อยู่ร่วมเป็นสามีภรรยากับชาย ชายหญิงขาดจากการเป็นสามีภรรยากัน ฝ่ายหญิงต้องส่งทรัพย์สินของฝ่ายชายคืนแก่ชาย ดังมาตราต่อไปนี้

๑ 61 มาตราหนึ่ง ชายไปเลี้ยงลูกสาวหลานสาวท่าน แลมีสิ่งสินไปด้วยเป็นค่านับ ถ้าชายหยาบข้าต่อดำดีพ้อตาแม่ยาย แลผู้เฒ่าผู้แก่แห่งหญิง แลชายนั้นไม่ทำทานบนให้ก็ดี ไม่สะมักสมมาพ้อตาแม่ยายผู้เฒ่าผู้แก่ก็ดี หญิงว่ามีอยู่เป็นเมียชายนั้นสืบไป ให้เอาทรัพย์สินของทั้งปวงแห่งชาย ซึ่งยังบริคนอยู่นั้นส่งให้แก่ชายนั้นเสีย เหตุว่าทรัพย์สินสิ่งทั้งนี้ เปนที่ค่านึงพึงใจเสนหแก่ทวยราชกรูรทั้งหลาย ท่านจึงว่าให้เอาส่งเสียแก่มันจงแล้ว อย่าให้เอาทรัพย์สินของมันไว้ให้เปนบริคนสืบไปเลย แล้วให้ขับมัน เสียอย่าให้มันอยู่ด้วยลูกสาวสืบไป ถ้าแลทรัพย์สินแห่งมันยังบริคนอยู่แก่หญิง หญิงมีส่งให้แก่นั้นไซ้ท่านว่าหญิงนั้นยังเปนเมียชายนั้นอยู่แล

(4) ชายคิดเอาใจออกห่างหญิง ยักย้ายสินเดิม สินสมรส ไปไว้ยังบิดามารดาญาติพี่น้องของตน ให้ชายส่งทรัพย์สินคืนและแบ่งปันตามกฎหมาย ชายหญิงขาดจากการเป็นสามีภรรยา ดังมาตราต่อไปนี้

๑ 55 มาตราหนึ่ง ชายหญิงอยู่กินเป็นผัวเมียกัน แลชายคิดเอาใจออกนอกใจหญิง ยกย้ายทรัพย์สินของภรรยาไปไว้แก่บิดามารดาญาติพี่น้องแห่งตนไปมีเมียอื่นก็ดี แลภรรยาทรัพย์สินของไปมีได้มีเมียอื่นร้างหญิงไว้ให้พ้นกำหนดภูมิกฎก็ดี แลชายแก่ลงขับไล่หญิงเสีย ภรรยาทรัพย์สินของไว้แต่ผู้เดียวก็ดี หญิงมาฟ้องร้องพิจารณาเปนลัทธิ ท่านว่าชายนั้นเลี้ยงหญิงมิเป็นธรรม ให้ชายส่งทรัพย์สินของซึ่งเก็บไปนั้นมาจนถ้วน ควนให้ปันสินเดิมให้แก่หญิงชายตามเดิม สิ้นสมรสซึ่งชายเก็บเอาไปแลหญิงได้ไว้มีมากน้อยเท่าใด ปันให้แก่ชายหญิงคละกึ่งให้ชายหญิงขาดจากผัวเมียกัน เหตุชายมิได้เลี้ยงหญิงโดยธรรม

(5) ชายคบหาโจรผู้ร้าย ให้พ่อตาแม่ยายขับไล่ชายนั้นไปแล้วส่งขันหมากทูลคืนแก่ชาย และบอกกล่าวแก่นายบ้าน นายอำเภอกรมการให้รับทราบไว้ ชายหญิงขาดจากการเป็นสามีภรรยา ดังมาตราต่อไปนี้

๑108 (99) มาตราหนึ่ง ชายมาสู่ขอลูกสาวหลานสาวท่านๆ ให้หญิงเปนเมียชายแล้ว ชายนั้นคบหาโจรผู้ร้ายก็ดี ท่านว่ามันเปนคนพาลให้พ่อตาแม่ยายขับมันไปอย่าให้อยู่ด้วยลูกสาวหลานสาว ไปเมื่อหน้าจะฉิบหายเสีย ให้เวนทูลแลขันหมากแก่มันจนแล้ว ถ้าชายรักก็ตีมีรับก็ดี ให้ไปบอกบิดามารดาญาติพี่น้องแห่งชาย แลนายบ้านนายอำเภอร้อยแขวงกรมการ แลผู้มีบันดาคักดี ผู้ใดผู้หนึ่ง ให้รู้ว่าชายคบหาโจรผู้ร้ายแล้วหญิงชายขาดจากผัวเมียกัน

(6) ชายมีศรัทธาในพระศาสนา ไปบวชเป็นพระภิกษุ ชายหญิงขาดจากการเป็นสามีภรรยา สิ้นเดิม สิ้นสมรสตกเป็นของหญิงหมด เว้นแต่ชายจะได้แบ่งปันทรัพย์สินไว้ก่อนแล้ว ดังมาตราต่อไปนี้

๑37 มาตราหนึ่ง สามมีศรัทธาในพระศาสนาสละภรรยาแลทรัพย์สินสิ่งสิ้นสรรพเหตุออกบวชเปนภิกษุ สามเณรแล้ว สิ้นเดิมสิ้นสมรสของชายสัทธิแก่หญิง บิดามารดาพี่น้องชายจะเอาอย่างไรให้เลย ถ้าเมื่อแรกจะบวชนั้นชายแหวกแบ่งปันทรัพย์สินสิ่งใดไว้จึงได้ ถ้าหญิงยังครองตัวอยู่ถ้าผัว ผัวตีออกมาอยู่กินด้วยหญิงอีกเล่าไซ้ บุตรภรรยาแลทรัพย์สินของทั้งปวงนั้นก็สัทธิแก่ชายเหตุว่าเรือนท่านเคยอยู่อยู่ท่านเคยนอน หมอนท่านเคยเรียงเสียบึงท่านเคยกิน ถ้าหญิงทำชู้นอกใจผัวไซ้ ให้ไหม้โดยพระราชกฤษฎีกา

๑38 มาตราหนึ่ง หญิงชายราษฎรอยู่กินเป็นผัวเมียกัน สามมีศรัทธาสละภรรยาแลทรัพย์สินของบวชเปนภิกษุ สามเณร แล้วแลสึกออกมาจะคืนอยู่กินด้วยหญิงอีกไซ้ ถ้าหญิงมีสมภักเป็นภรรยาชายนั้น ต่อไปก็ตามใจหญิง เหตุว่าบวชแล้วขาดจากผัวเมียกัน ถ้าชายถูกลักข่มขืนหญิงนั้น ท่านให้ไหม้ชายตุจแก่หญิงม่ายนั้น

(7) หญิงผู้เป็นภรรยาที่มีศรัทธาในพระศาสนาสามีไปบวช หากสามียอมให้ภรรยาไปบวช ชายหญิงขาดจากการเป็นสามีภรรยาตั้งมาตราต่อไปนี้

๑39 มาตราหนึ่ง ภริยาลาสามีจะไปบวชสามีก็ยอมให้ภริยาไปบวช ท่านว่าสามีภริยาขาดจากผ้าเมียกัน ถ้าภริยาสึกออกมาจะมีสามีอื่นใช้ ท่านว่าหาโทษมิได้ ถ้าสามีมิได้สละให้บวชภริยากระทำความผิดแล้วหนีไปบวช ถ้าสึกออกมาจะมีผู้มิได้ให้ใหม่โดยขนาดเพราะเหตุว่าสามีเขามิได้สละให้ไปบวช

2. กลวิธีทางภาษานำเสนอภาพแทนของผู้หญิงไทยในพระโอัยการลักษณผ้าเมีย

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษานำเสนอภาพแทนของผู้หญิงไทยในพระโอัยการลักษณผ้าเมีย ผู้วิจัยศึกษากลวิธีทางภาษาในระดับต่าง ๆ พบว่าผู้ประกอบสร้างวาทกรรมใช้กลวิธี 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การใช้อุปลักษณ และ 3) การใช้ประโยค มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเลือกใช้คำศัพท์

การแสดงออกทางอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างเด่นชัดและควรพิจารณาในอันดับต้น ๆ คือ การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อความหมายและแสดงความคิด (Van Dijk, 2008) จากการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อนำเสนอภาพแทนผู้หญิงไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 คำเรียกผู้หญิง

การเรียกชื่อเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่ง que แสดงให้เห็นมุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงได้เป็นอย่างดี Thornborrow (2004 cited in Eamanondh, 2006 : 108) กล่าวว่า การเลือกหรือไม่เลือกใช้ชื่อเรียกอย่างใดอย่างหนึ่งสะท้อนทัศนคติที่เป็นด้านบวกหรือด้านลบ และมุมมองในเรื่องการจัดกลุ่มเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงของผู้ใช้ภาษา คำศัพท์ที่นำมาใช้เป็นชื่อเรียกจึงมิใช่เพียงลักษณะทางภาษาเท่านั้น แต่ยังแฝงทัศนคติและความคิดทางสังคมบางอย่างที่บุคคลมีต่อสิ่งที่กล่าวถึง คำเรียกผู้หญิงในที่นี้ หมายถึง วิธีการใช้คำศัพท์เพื่ออ้างถึงหรือกล่าวถึง “ผู้หญิง” ที่ปรากฏในพระโอัยการลักษณผ้าเมีย จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า กฎหมายพระโอัยการลักษณผ้าเมียใช้คำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำเรียกที่หลากหลายดังนี้

1) คำเรียกผู้หญิงที่เป็นเมียตามบทบัญญัติกฎหมาย

ในพระโอัยการลักษณผ้าเมียระบุประเภทเมียไว้ดังนี้ เมียกลางเมือง คือ หญิงที่บิดามารดายกให้เป็นเมียชาย เมียกลางนอก คือ เมียที่เป็นอนุภรรยาออกจากเมียกลางเมือง เมียกลางทาศี คือ เมียที่ชายช่วยเหลือไถ่ตัวมาได้ ชายไทยในสมัยนั้นอาจจะมีเมียได้ถึง 3 ประเภท ได้แก่

๑...อันว่าลักษณเมียนั้นมี 3 ประการๆ หญิงหญิงอันบิดามารดาคุมมือให้เปนเมียชาย ได้ชื่อว่าเปน

เม็ยกกลางเมือง

- ๑ ประการหนึ่งชายขอหญิงมาเลี้ยงเป็นอนุภรรยาหลันเม็ยกหลวงลงมา ได้ชื่อว่าเม็ยกกลางนอก
- ๑ ประการหนึ่งหญิงใดทุกข์ยาก ชายช่วยไถ่ได้มาเห็นหมคหน้าเลี้ยงเป็นเม็ยก ได้ชื่อว่าเม็ยกกลางทาศี

2) คำเรียกผู้หญิงที่คบชู้ผู้ชายตามบทบัญญัติกฎหมาย

รากฐานของกฎหมายในพระไอยการลักษณะผ้าเม็ยกคือว่าหญิงที่เป็นภรรยาคือสิทธิของผู้ชาย เพราะสามีต้องเป็นผู้ดูแลรักษาภรรยา ดังนั้น กรณีคบชู้ของหญิง กฎหมายจะประณามและลงโทษผู้หญิงอย่างรุนแรง และผู้หญิงที่คบชู้มักมีคำเรียกว่า หญิงอันแรง หญิงอันร้าย หญิงร้าย หญิงนอกใจผ้า หญิงทำชู้เหนือผ้า หญิงชู้ หญิงแพศยา ดังตัวอย่าง

- ๑ 5 มาตราหนึ่ง หญิงอันแรงทำชู้เหนือผ้า ผ้ามันเอาสินไหมถึง 2 ถ้าแล้ว มันยังทำชู้ผู้ชายเหนือผ้ามันอีกเล่าใช้ ท่านว่ามีให้ไหมชายชู้มันเลย
- ๑ 7 มาตราหนึ่ง หญิงใดทำชู้นอกใจผ้า มันเอาชายชู้มันมาร่วมประเวณีในวันเดียว 2 คนขึ้นไปท่านว่าเป็นหญิงแพศยา มิให้ปรับไหมชายชู้มันเลย ให้เอาปูนเขียนหน้าหญิงร้ายมันเปนคราง ร้อยดอกฉะบาเปนมมาไลไล่คิสะ ไส้ค้อ แล้วเอาขึ้นขาหย่างผจาน โดยพระราชกฤษฎีกา

3) คำเรียกผู้หญิงตามอาชีพตามบทบัญญัติกฎหมาย

ในพระไอยการลักษณะผ้าเม็ยกยังปรากฏคำเรียกผู้หญิงตามอาชีพ ได้แก่ หญิงคนขับ หญิงคนรำ หญิงนคระโสเภณี ซึ่งผู้หญิงที่ทำอาชีพเหล่านี้เป็นผู้หญิงที่มีฐานะต่ำทางสังคมมักถูกสังคมดูถูกเหยียดหยาม ดังตัวอย่าง

- ๑ 6 มาตราหนึ่ง ชายใดลู่ขอเอาหญิงคนขับคนรำเที่ยวขอทานเลี้ยงชีวิตแลหญิงนคระโสเภณี มาเลี้ยงเป็นเม็ยกทำชู้เหนือผ้าก็ดี ...ให้เอาหญิงนั้นเข้าเทียมแอกข้างหนึ่ง ขาบชู้เทียมแอกข้างหนึ่ง ผจานด้วยไถนา 3 วัน ถ้าแลชายผู้ผู้นั้นยังรักเม็ยกอยู่มิให้ผจานไซ้ ท่านให้เอาชายผู้ผู้นั้นเข้าเทียมแอกข้างหนึ่ง หญิงอยู่ข้างหนึ่ง อย่าให้ปรับไหมชายชู้มันเลย

4) คำเรียกผู้หญิงตามสถานภาพทางสังคมตามบทบัญญัติกฎหมาย

ในพระไอยการลักษณะผ้าเม็ยกมีคำเรียกผู้หญิงตามสถานภาพทางสังคม กล่าวคือ อาจเป็นสถานภาพทางสังคมโดยกำเนิดหรือสถานภาพทางสังคมจากการแต่งงาน ได้แก่ หญิงทาส ข้าสาว หญิงข้า หญิงไท หญิงเชลย หญิงม่าย หญิงหม้ายชั้นหมาก เม็ยกทาส เม็ยกไท อนุภรรยา ภรรยาหลวง ทาสภรรยา เม็ยกเจ้าผ้า เม็ยกร้าง เม็ยกเดิม เม็ยกกลาง เม็ยกสุด ดังตัวอย่าง

- ๑ 33 มาตราหนึ่ง หญิงข้าก็ดีไทก็ดี มาขอเอาไครยอยู่ด้วยชายก็ดี ชายรับประกันไว้ก็ดี แลชายเลี้ยงหญิงนั้นไว้ให้มันกิน ถ้ามันจะไปจากไซ้ จะคิดเอาข้าเข้าแก่มันนั้นมิได้ เพราะได้ใช้มันแล้ว ถ้าชายไปมาหาสู่มันเกิดลูกด้วยมัน มันนอกใจมิชู้ให้ไหมชายชู้แลหญิงนั้นโดยฉันทนอภรรยา
- ๑ 43 มาตราหนึ่ง ชายช่วยไถ่หญิงมาเปนทาส แลหญิงนั้นมีผัวอยู่ เจ้าเงินเอาหญิงทาสนั้นเปนเมีย ท่านว่าให้มีโทษแก่ชายเจ้าเงินนั้น โดยกระบิลผิดเมีย เหตุว่าเมื่อตนไถ่มิได้ว่ากล่าวให้ขาดจากชายผัวนั้นก่อน

กล่าวได้ว่าเมื่อผู้หญิงเป็นภรรยา ผู้หญิงเป็นเสมือนสมบัติของสามี จะอยู่ในฐานะเมียหลวง เมียน้อย หรือเมียทาสที่ได้รับการไถ่ตัวมา ซึ่งสถานภาพทางสังคมหรืออาชีพยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นภรรยาที่มีสถานภาพแตกต่างกัน อาจเป็นสมบัติที่สูงค่าหรือไร้ราคาของสามี อีกทั้ง หากผู้หญิงประพฤติดังมีชู้ก็จะมีคำเรียกที่ประณามตราหน้าว่าเป็นผู้หญิงไม่ดีดังตัวอย่างข้างต้น คำเรียกจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะของ “ผู้หญิงที่ดี” หรือ “ผู้หญิงที่ไม่ดี” ผู้หญิงที่ดีได้ชื่อว่าเป็นภรรยาที่ถูกต้องตามลักษณะเมียทั้งสามประเภท ส่วนผู้หญิงที่คบชู้ชู้ชายก็จะมีคำเรียกที่ประณามตราหน้าว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี

2.1.2 การใช้คำศัพท์ ในพระไอยการลักษณะผัวเมีย

คำศัพท์ หมายถึง กลุ่มเสียง เสียงพูด หรือลายลักษณ์อักษรที่เขียนหรือพิมพ์ขึ้นเพื่อแสดงความคิดเป็นคำหรือคำยากที่ต้องแปล (Royal Institute Dictionary, 2003) คำศัพท์ยังอาจเป็นตามกลุ่ม แวดวง หรือลักษณะการนำไปใช้ การใช้คำศัพท์ในพระไอยการลักษณะผัวเมีย พบการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับแวดวงพุทธศาสนา และคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแล เลี้ยงดู ดังนี้

1) คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาข้อมูลในพระไอยการลักษณะผัวเมีย ผู้วิจัยพบคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งสื่อให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนาที่มีต่อบทบัญญัติกฎหมาย และมีผลต่อความเชื่อ ความศรัทธาในการครองตนของสามีภรรยาอีกด้วย ดังตัวอย่าง

- ๑39 มาตราหนึ่ง ภริยาลาสามีจะไป**บวค**สามีก็ยอมให้ภริยาไป**บวค** ท่านว่าสามีภริยาขาดจากผัวเมียกัน
- ๑ 67 มาตราหนึ่ง ภริยาลามีมิชอบเนื้อพึงใจกัน เขาจะหย่ากันใช้ตามน้ำใจเขา เหตุว่าเขาทั้งสองนั้น**สิ้นบุญ**กันแล้ว จะจำใจให้อยู่ด้วยกันนั้นมิได้

2) การใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแล เลี้ยงดู

จากการศึกษาข้อมูลในพระไอยการลักษณะผัวเมีย ผู้วิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ใช้บรรยายอาการหรือ

การปราบปราม ติโยบได้หากภรรยามีความผิด ดังนี้

๑139 มาตราหนึ่ง สามีกิริยาอยู่ด้วยกัน **กิริยามีความผิด สามีจะปราบปราม ติโยบ** หญิงจะเอาโทษแก่สามีนั้นมิได้ ถ้าภริยาค่าว่าหยาบช้าแก่สามี ให้ภริยาเอาเข้าตอกดอกไม้ ขอโทษแก่สามี จึ่งควร

2.1.4 การใช้คำแสดงทัศนภาวะ

คำแสดงทัศนภาวะ Bandhmedha (2011) เรียกว่าคำบอกความเห็น เช่น ต้อง ย่อม น่า อาจ จะ ควรจะ เห็นจะ ทำจะ คงจะ ฯลฯ สามารถนำไปประกอบคำอื่น หรือคำว่า **ไม่** เพื่อแสดง ความรู้สึก ความคิด เห็นที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ จากการศึกษาพระโอัยการลักษณผิวเมียพบว่ามีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ โดยเฉพาะ มาลาบอกการสั่ง การเตือน การแนะนำ เช่น **ให้ กำหนด** จง เพื่อกำหนดพฤติกรรมและการกระทำของฝ่ายหญิง ในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะการกระทำหรือพฤติกรรมที่พึงกระทำหรือไม่พึงกระทำ ดังตัวอย่าง

๑ 43 มาตราหนึ่ง **ผิวตายหงายไว้ทั้งโลง สภายังอยู่กับเรือนหญิงเมียนั้นน้ำตาตกแลคล้อยใจ กำหนดชักเอาชายนอน แลผิวตายรับกันอยู่ตั้งนั้น ท่านให้ลานตะกร้อตากลวยครอบคิตะหญิงนั้นลงเพียงตา ให้ทะเวนรอบเรือนที่ผิวอยู่นั้นสามรอบ แล้วให้หมชชายชู้เปนเบี้ย 10 แสน ให้แก่ญาติพี่น้องเผาผีผู้ตาย**

๑ กล่าวลักษณ **ผิวไปค้ำแลไปราชการกำหนดให้หญิงอยู่ถ้า**

๑ 63 มาตราหนึ่ง **ถ้าพระผู้เปนเจ้าใช้ไปการณรงคสงคราม แลไปลือเมืองปลอมเมืองไกลก็ตีไกลก็ตีพายหลัง ถ้าภรรยาขัดสนกังวลทุกข์ยาก ประการใดให้บอกมุนนายอนาพญาบาล ให้ช่วยกราบทูลพระเจ้าอยู่หัว ถ้าหญิงมีผิวใช้ ให้ใหม่จตุรคุณ ให้แก่ เจ้าผิวจวงสิ้น แล้วให้ลงโทษชายหญิงนั้นโดยขนาด**

2.2 การใช้อุปลักษณ

อุปลักษณ เป็นการเปรียบเทียบความเหมือนกันของสองสิ่ง โดยทั้งสองต้องเป็นสมาชิกของต่างกลุ่มความหมาย สิ่งที่น่ามาเป็น “แบบ” ในการเปรียบเทียบ เรียกว่า แบบเปรียบเทียบ (source domain/vehicle) ส่วนสิ่งที่เป็เป้าหมายที่เราต้องการพูดถึง เรียกว่า สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain/ tenor) (Lakoff & Johnson 1980, Saeed 1997 cited in Panpothong, 2013 : 99) ในพระโอัยการลักษณผิวเมียพบการใช้อุปลักษณเกี่ยวกับผู้หญิง ดังนี้

[ผู้หญิง คือ สิ่งของ]

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ เช่น *ชายเอาเงิน ชาย ผูกดอกเบี๋ย ชายให้เข้าใช้ ชายต่อ ชายทอดตลาด* ซึ่งสื่อให้เห็นความคิดว่า ผู้หญิงเป็น “สิ่งของ” ที่ซื้อขายหรือได้ดั่งตัวอย่าง

๑ 139 มาตราหนึ่ง บิดามารดาหญิงเลี้ยงหญิงผู้บุตรมาเติบโตใหญ่ ได้ทุกขยากประการใด **จเอาบุตรสาวไปขายเอาเงินแก้ความยาก** แลหญิงบุตรนั้นมันไม่รู้จักคุณ นอกใจบิดามารดาตามชายไป มิได้มาสะมาไหวบิดามารดา ๆ ได้ความเจ็บอายนั้น ให้คิดเอาค่าน้ำนมเข้าป้อนค่าเลี้ยงรักษาแก่มัน

๑ 141 มาตราหนึ่ง หญิงใดมีทุกขยาก...ถ้าชายมิได้ช่วยทุกขยากหญิง ลวงทำชู้ให้หญิงเสียตัว แล้ว **เอาหญิงไปขายผูกดอกเบี๋ยก็ดี ชายให้เข้าใช้ต่างดอกเบี๋ยก็ดี** แลหญิงคิดฉุกใจ ว่าชายช่วยทุกขยากมิได้ แลมิสมักอยู่ด้วยชายชู้ ท่านให้เรียกเอาเงินแก้ชายนั้น ส่งให้นายเงินจกรบ แล้วให้ทวนหญิง 10 ที เหตุหญิงใจเบา ยอมด้วยชายก่อน แล้วให้ชาย**ขายต่อ**ไป จึงได้ยากแก่ ความเมื่องท่าน ๆ ให้หญิงขายขาดจากผิวเมียกันโดยพระราชกฤษฎีกา

จากตัวอย่างข้างต้น การใช้อุปลักษณ์ทำให้เข้าใจความคิดของผู้ชายเกี่ยวกับผู้หญิงว่าเป็น “สิ่งของ” ของบิดามารดาและสามีที่ซื้อขายหรือได้มาได้

2.3 การใช้ประโยค

ประโยคที่ใช้ในการสื่อสาร สามารถสื่อความหมายหรือเจตนาของผู้ส่งสารได้ ประโยคที่พบจำนวนมากในบทพระไอยการลักษณะผัวเมีย คือ ประโยคที่แสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข และประโยคที่แสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล ซึ่งมักจะปรากฏคำเชื่อมบอกเงื่อนไข หรือคำเชื่อมบอกเหตุ คำเชื่อมบอกผลอยู่ด้วย ดังนี้

1) การใช้ประโยคที่แสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข

ลักษณะของภาษากฎหมายจะปรากฏเงื่อนไขของการกระทำและผลที่จะได้รับ ในพระไอยการลักษณะผัวเมียมีการใช้ประโยคที่แสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข มักปรากฏคำเชื่อมบอกเงื่อนไข เช่น *ถ้า...ให้* กล่าวคือ ประโยคที่ปรากฏหลังคำว่า *ถ้า* เป็นประโยคที่บอกเงื่อนไขของการกระทำ และจะตามด้วยประโยคอีกประโยค มักตามหลังคำว่า *ให้* ที่บอกผลของเงื่อนไขดังกล่าว โดยเฉพาะเงื่อนไขการกระทำของผู้หญิงซึ่งปรากฏมากกว่าเงื่อนไขของผู้ชาย เพื่อให้ใครปฏิบัติตามกฎที่บัญญัติไว้ และใครทำตัวให้เป็นที่พึงประสงค์หรือหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมโดยเฉพาะเรื่องการคบชู้ผู้ชาย และกล่าวถึงผลที่ได้รับหากปฏิบัติตามหรือผลเสียที่เกิดขึ้นหากไม่ปฏิบัติตาม ดังตัวอย่าง

๑ 10 มาตราหนึ่ง หญิงใดทำชู้นอกใจผัว พิจารณาเปนลัจให้ปรับไหมชายหญิงโดยพระราชกฤษฎีกา แลโคกระบือข้างม้าเรือ เกวียน แลทาสกำกรชายหญิงลึงสรรพทรัพย์ทั้งปวงมีมากน้อยเท่าใดก็ดี ท่านว่าให้แก่ชายผัวเก่าจงสิ้น ถ้าชายผัวไม่สมัครเลี้ยงหญิงต่อไปใช้ ให้หญิงนั้นไปแต่ผ้าถุงผืนหนึ่งผ้าห่มผืนหนึ่ง

2) การใช้ประโยชน์ที่แสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล

ในตัวพระไอยการลักษณะผัวเมียมีการใช้ประโยชน์ที่แสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล เพื่อให้เห็นเหตุและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ มักปรากฏคำเชื่อมบอกเหตุ เช่น เพราะ เพราะฉะนั้น นำหน้าประโยคที่แสดงเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ขึ้น ซึ่งจะเกิดผลบางอย่างตามมา กลวิธีนี้เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงเหตุและผลที่ผู้หญิงจะได้รับจากการกระทำของตนหรือจากผู้อื่น ดังตัวอย่าง

๑ 39 มาตราหนึ่ง ภริยาลาสามีจะไปบวดสามีก็ยอมให้ภริยาไปบวด ท่านว่าสามีภริยาขาดจากผัวเมียกัน ถ้าภริยาสีกออกมาจะมีสามีอื่นใช้ ท่านว่าหาโทษมิได้ ถ้าสามีมิได้สละให้บวดภริยากระทำความผิดแล้วหนีไปบวด ถ้าสีกออกมามีชู้มีผัวใช้ ให้ไหมโดยขนาดเพราะเหตุว่าสามีเขามีได้สละให้ไปบวด

จากตัวอย่างข้างต้น เหตุ คือ สามีไม่อนุญาตให้ภรรยาไปบวช ผลที่ตามมา คือ หลังสึกมาแล้วมีชู้หรือมีสามีใหม่ต้องถูกปรับไหม

3. ภาพแทนของผู้หญิงไทยในพระไอยการลักษณะผัวเมีย

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของวาทกรรมและกลวิธีทางภาษา สรุปรูปภาพแทนของ "ผู้หญิงไทย" ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง พระไอยการลักษณะผัวเมีย ได้เป็น 2 ประเภท คือ ภาพแทนของผู้หญิงที่ดี กับภาพแทนของผู้หญิงที่ไม่ดี ดังนี้

3.1 ผู้หญิงที่ดีคือผู้หญิงที่ประพฤติตนอยู่ภายใต้กรอบ "อำนาจอิสระ" ของบิดามารดาและสามี

อำนาจ "อิสระ" (กฎหมายเก่าเรียกว่า "อำนาจอิสระ") หมายถึง อำนาจปกครอง อำนาจในการปกป้องคุ้มครองมิให้ผู้อื่นมาทำผิดมีร้ายแก่หญิง อำนาจดักเตือนว่ากล่าว อำนาจในการลงโทษ รวมทั้งอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้หญิงอีกด้วย ในขณะที่หญิงอยู่ในอำนาจอิสระของผู้ใดผู้อื่นจะมาล่วงละเมิดอำนาจนั้นไม่ได้ ถ้าละเมิดจะต้องได้รับโทษ (Prukpongsawalee, 2008 : 163) ผู้หญิงไม่ว่าจะอยู่ในฐานะหรือชนชั้นสังคมใดต่างเป็นผู้ไม่มีอิสระเสรีที่จะปกครองตนเองได้ เพราะกฎหมายกำหนดว่า ผู้หญิงถ้ายังไม่แต่งงานต้องอยู่ในอำนาจของบิดามารดา และเมื่อแต่งงานแล้วต้องอยู่ใต้อำนาจของสามี ดังนี้

๑ 79 มาตราหนึ่ง บุตรีท่านบิดามารดาที่ยังมิได้ประกอบสามีภริยาให้ใช้ บิดามารดานั้นเป็นอัคร
แม่บုตร ถ้าชายใดพึงใจด้วยบุตรีท่านให้ค้ำับบิดามารดาตามประเพณี ถ้าบิดามารดายกให้สาว
มีจึ่งเป็นอัครแม่ภริยา...

ผู้หญิงที่ดีจึ่งต้องประพฤติตนอยู่ในกรอบอำนาจอิสระของบิดามารดาและสามี ทั้งนี้ บิดามารดาและสามี
จะมีอำนาจในตัวผู้หญิงที่เป็นลูกกับผู้หญิงที่เป็นภรรยา ดังนี้

1) ผู้หญิงที่ดีคือผู้หญิงที่ประพฤติตนอยู่ภายใต้กรอบอำนาจอิสระของบิดามารดา

ผู้หญิงเป็นสิทธิ์และทรัพย์สินสมบัติของบิดามารดา

อำนาจอิสระของบิดามารดา คือ อำนาจในตัวลูกด้วยเพราะเลี้ยงดูมาตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่
“๑139 มาตราหนึ่ง บิดามารดาหญิงเลี้ยงหญิงผู้บุตรมาเติบโตใหญ่...” ดังนั้นบิดามารดาจะขายหรือจะยกลูกให้แต่ง
เป็นเมียใครก็ถือเป็นสิทธิ์หรืออำนาจอันชอบธรรมของบิดามารดา ดังกลวิธีการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแล
เลี้ยงดูและการใช้อุปลักษณะผู้หญิงคือสิ่งของผู้หญิง(ลูก)ที่ดีจึ่งต้องแทนบุญคุณบิดามารดาโดยยอมเป็นเหมือนสิ่งของ
ที่ให้บิดามารดาเอาไปขายเพื่อแลกกับความยากลำบาก “๑139 มาตราหนึ่ง บิดามารดา...จเอาบุตรสาวไปขาย
เอาเงินแก้ความยาก” หรือเป็นของขายอย่างเป็นทางการตามธรรมเนียมการสู่ขอที่ใฝ่ร่อ “ชั้นหมาก” จากชายที่
บิดามารดาเห็นว่าเหมาะสมดีงามและกุมมียอกให้

เมื่อบิดามารดาขยูกสาวให้แต่งงานกับชายใดไปแล้ว อำนาจที่บิดามารดาจะดูแลลูกก็หมดไป
“บุตรีทั้งหลายเมื่อน้อยบิดามารดารักษา ครั้นมีเรือนแล้วผู้เปนขามีหากรักษา” และแม้บิดามารดาจะคิดกลับใจ
เอาลูกสาวคืนก็ไม่ได้ “บุคคลใดให้บุตรีเป็นภรรยาท่านแล้ว อยู่มาภายหลังได้คิดจะกลับคืนเอาบุตรมาเล่าใช้ ท่าน
ว่าจะคืนเอานั้นมิได้เลย”

2) ผู้หญิงที่ดีคือผู้หญิงที่ประพฤติตนอยู่ภายใต้กรอบอำนาจอิสระของสามี

จากการศึกษาพบ 2 สถานภาพ ดังนี้

(1) ผู้หญิงเป็นสิทธิ์และทรัพย์สินสมบัติของสามี

ผู้หญิงเมื่อเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นภรรยา จากที่เคยอยู่ภายใต้กรอบอำนาจของบิดามารดา ผู้
หญิงต้องเปลี่ยนมาอยู่ภายใต้กรอบอำนาจของสามี แม้แต่บิดามารดาก็เข้ามาก้าวภายในกรอบนี้ไม่ได้ หากยังเป็น
สามีภรรยาที่ถูกต้องกันอยู่ ดังนั้น สามีจะปราบปราม ตีโบาย หรือนำภรรยาไปขาย ก็ยอมเป็นสิทธิ์อันชอบธรรมของ
สามี ดังกลวิธี การใช้คำแสดงทัศนภาวะ และการใช้อุปลักษณะผู้หญิงคือสิ่งของ

ด้วยเหตุนี้ ผู้หญิง (ภรรยา) ที่ดีจึ่งต้องอยู่ในกรอบอำนาจของสามี และมีกฎหมายเป็นเครื่อง
รับรอง โดยต้องคอยเชื่อฟังสามีอยู่ตลอด ไม่แสดงกิริยาหยาบช้ำต่อสามีไม่เช่นนั้นจะมีความผิด “๑139 มาตรา
หนึ่ง...ถ้าภริยาค่าว่าหยาบช้ำแก่สามี ให้ภริยาเอาเข้าตอกดอกไม้ ขอโทษแก่สามีจึ่งควร”

นอกจากนี้ภรรยาที่ดีต้องรอคอยสามีตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด “๑ กล่าวลักษณะผิวไปค้า แลไปราชการกำหนดให้หญิงอยู่ถ้ำ” ชายทิ้งร้างภรรยาไปให้หญิงคอยตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากชายไม่มาตามกำหนดเวลาในกฎหมายชายหญิงจึงจะขาดจากการเป็นสามีภรรยา

(2) ผู้หญิงมีสถานภาพความเป็นเมียที่แตกต่างกัน

เมื่อผู้ชายมีเมียได้หลายคนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ผู้หญิงจึงมีสถานภาพความเป็นเมียที่แตกต่างกัน อาจยังคงมีสถานภาพทางสังคมเดิมติดมา หรือจากลำดับก่อนหลังของการเป็นเมีย ซึ่งผู้หญิง(เมีย)ที่ดีต้องยอมรับในสถานภาพหรือลำดับความเป็นเมีย ดังกลวิธีการใช้คำเรียกผู้หญิงที่เป็นเมียตามบทบัญญัติกฎหมาย ได้แก่ *เมียกลางเมือง เมียกลางนอก และเมียกลางทาศิ* และคำเรียกผู้หญิงตามสถานภาพทางสังคม ดังนี้

ผู้หญิงอาจมีสถานะทางสังคมเดิมต่างกัน ได้แก่ *หญิงทาส ข้าราชการ หญิงชู้ หญิงไท หญิงเชลย* เมื่อเป็นเมียสถานภาพเหล่านี้จึงติดตัวมาด้วย ได้แก่ *เมียทาส เมียไท ทาสภรรยา*

ผู้หญิงยังมีสถานภาพความเป็นเมียตามลำดับก่อนหลัง ได้แก่ *ภรรยาหลวง (มักจะเป็นเมียคนแรก) อนุภรรยา (เมียที่มาทีหลังเมียหลวง) เมียเดิม (เมียคนแรก) เมียกลาง (เมียลำดับถัดจากเมียคนแรก) เมียสุด (เมียลำดับหลังสุด)*

นอกจากนี้ยังมี *เมียเจ้าผัว* คือ เมียที่อยู่กินกับผัวอย่างถูกต้องตามประเพณีประเพณีใดประเพณีหนึ่งในเมีย 3 ประเพณีตามบทบัญญัติกฎหมาย

กล่าวได้ว่า เมื่อผู้หญิงเป็นภรรยา ผู้หญิงเป็นเสมือนสมบัติของสามี อาจจะมีอยู่ในฐานะเมียหลวง เมียน้อย หรือเมียทาสที่ได้รับการไถตัวมา ซึ่งสถานภาพทางสังคมหรืออาชีพที่ติดตัวมาก็ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงเป็นภรรยาที่แตกต่างกันตามสถานภาพ อาจเป็นสมบัติที่สูงค่าหรือไร้ราคาของสามี ดังนั้น ผู้หญิงที่ดีจึงต้องยอมรับในสถานภาพหรือลำดับความเป็นภรรยาของตน

3.2 ผู้หญิงที่ไม่ดีคือผู้หญิงที่ประพฤติตนละเมิดกรอบ “อำนาจอิสระ” ของบิดามารดาและสามี

ผู้หญิงที่ไม่ดีคือผู้หญิงที่ประพฤติตนละเมิดกรอบอำนาจของบิดามารดาและสามี ซึ่งมีโทษต่าง ๆ ตามกฎหมาย ดังนี้

1) ผู้หญิงที่ไม่ดีคือผู้หญิงที่ประพฤติตนละเมิดกรอบอำนาจอิสระของบิดามารดา

ในพระอัยการลักษณะผัวเมีย เมื่อผู้หญิงยังไม่ออกเรือนผู้หญิงถือเป็นสิทธิ์และทรัพย์สินสมบัติของบิดามารดาและต้องอยู่ภายใต้อำนาจของบิดามารดา การที่ผู้หญิงจะออกเรือนไปเป็นเมียชายใดนั้นต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา ก่อน และต้องอยู่ภายใต้ธรรมเนียมการสู่ขอที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาที่จะได้สินสอดจากฝ่ายชายที่ยกขันหมากมาสู่ขอลูกสาว แต่หากหญิงประพฤติตนละเมิดอำนาจของบิดามารดาแล้วกลับแหวกมานประเพณี คือ ไปมีสัมพันธ์กับผู้ชายโดยที่ไม่ได้มีการยกขันหมากมาสู่ขอ ก่อน ก็จะกลายเป็นลูกที่อกตัญญูไม่รู้จักรักคุณบิดามารดา เป็นผู้หญิงที่ไม่ดี และมีโทษตามกฎหมาย “๑ 139 มาตราหนึ่ง...แลหญิงบุตร

น้ำมันไม่รู้จักรักคุณ นอกใจบิดามารดาตามชายไป มิได้มาสะมาไหว้บิดามารดาฯ ได้ความเจ็บอายนั้น ให้คิดเอาค่าน้ำมันเข้าป้อนค่าเลี้ยงรักษาแก่นัน แลชายซึ่งเอาหญิงไปเลี้ยงนั้น ให้มันช่วยหญิงเสียกึ่งหนึ่ง ...”

2) ผู้หญิงที่ไม่ดีคือผู้หญิงที่ประพฤติตนละเมิดกรอบอำนาจอิสระของสามี

ผู้หญิงไม่ดีในพระไอยการลักษณะผ้าเมียโดยมากคือผู้หญิงที่คบชู้ผู้ชาย ไม่ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของความเป็นภรรยาที่ดี อาจเนื่องด้วยผู้ชายมีภรรยาหลายคน จึงเป็นปัญหาของผู้หญิงที่ต้องทนต่อการถูกทอดทิ้ง เกิดกรณีผู้หญิงคบชู้ กฎหมายจะประณามและลงโทษผู้หญิงอย่างไม่ปราณี กลายเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี ดังนี้

(1) ผู้หญิงที่คบชู้ผู้ชายจะถูกประณามและมีความผิดตามกฎหมาย

รากฐานของพระไอยการลักษณะผ้าเมียถือว่าผู้หญิงที่เป็นเมียคือสิทธิ์ของผู้ชาย เพราะสามีต้องเป็นผู้ดูแลรักษาภรรยา ดังนั้นกรณีคบชู้ของผู้หญิงถือว่าละเมิดอำนาจของสามี ผู้หญิงจะถูกประณามด้วยคำเรียกต่าง ๆ และมีความผิดตามกฎหมาย ดังกลวิธีการใช้คำเรียกผู้หญิงที่คบชู้ผู้ชาย ได้แก่ หญิงอันแรง หญิงอันร้าย หญิงร้าย หญิงนอกใจผ้า หญิงทำชู้เหนือผ้า หญิงชู้ และหญิงแพศยา

(2) ผู้หญิงที่คบชู้ผู้ชายจะถูกกฎหมายลงโทษ

การลงโทษผู้หญิงที่คบชู้ในพระไอยการลักษณะผ้าเมียเป็นการลงโทษที่รุนแรงต่อผู้หญิงอย่างเห็นได้ชัด มีตั้งแต่ประจานจนถึงวิธีการฆ่า บางครั้งกฎหมายยังสนับสนุนให้สามีฆาตกรรมพร้อมทั้งชู้ด้วย กล่าวได้ว่าผู้หญิงถูกลงโทษ ซึ่งโทษฆ่าและขึ้นขาหย่างถือว่าเป็นโทษที่ร้ายแรงเท่ากับโทษของผู้ร้ายในพระไอยการลักษณะโจร ดังในกลวิธีการใช้คำหรือกลุ่มคำบรรยายโทษจากการกระทำความผิดของผู้หญิง ดังตัวอย่าง

๑ 8 มาตราหนึ่ง หญิงนอกใจผ้า ผ้าจับหญิงนอนหงายชายนอนคว่ำ ถ้าฆ่าชายนั้นเสียให้ฆ่าหญิงนั้นเสียด้วย อย่าให้ฆ่าแต่ผู้เดียว ถ้าฆ่าแต่หญิงให้ให้ไหมผ้า ตามบันดาคักเปนพิในยหลวง

โทษฆ่าเป็นโทษที่ร้ายแรง ซึ่งกฎหมายให้สิทธิในการป้องกันเกียรติยศและสิทธิในการแก้แค้นของสามี โดยให้สิทธิแก่สามีในการที่จะฆ่าชายชู้ได้โดยไม่ต้องถูกลงโทษ ทั้งนี้จะต้องฆ่าในขณะที่เห็นว่าชายกำลังทำชู้กับภรรยาของตน และจะต้องฆ่าหญิงผู้เป็นภรรยาด้วย เพราะการกระทำของหญิงถือว่า “หญิงปลงใจให้ชายร่วมสมาคมจึงได้ร่วมประเวณีกัน”

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้หญิงอยู่ภายใต้อำนาจการครอบครองของสามี ถ้าผู้ชายยังรักและต้องการครอบครองผู้หญิงอยู่ แม้ผู้หญิงจะเลวร้ายคบชู้ผู้ชาย โทษของผู้หญิงก็จะผ่อนลงได้ ดังในกลวิธีที่ใช้ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข และการใช้ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล ดังนี้

๑ 6 มาตราหนึ่ง ชายใดล่อลวงเอาหญิงคนชู้คนรำ เทียวขอทานเลี้ยงชีวิตรแลหญิงนกระโสเฟณี มาเลี้ยงเปนเมียทำชู้เหนือผ้าก็ดี ...ท่านให้ผจางหญิงชายนั้นด้วยเอนา ส่วนหญิงอันร้ายให้เอา

เฉลวปะหน้าตัดดอก ฉบาแดงทั้งสองหู ร้อยดอกฉบาแดงเปนมาลัยไล่คิสะไล่คอกแล้วให้อาหญิง
นั้นเข้าเทียมแอกข้างหนึ่ง ชายชู้เทียมแอกข้างหนึ่งผจานด้วยไถนา 3 วัน **ถ้าแลชายผู้ฝวนั้นยัง
รักเมียอยู่มีให้ผจานใช้ ท่านให้อาชายผู้ฝวนั้นเข้าเทียมแอกข้างหนึ่ง หญิงอยู่ข้างหนึ่ง อย่า
ให้ปรับไหมชายชู้นั้นเลย**

(3) ผู้หญิงต้นกินรำกินและผู้หญิงโสเภณีเป็นผู้หญิงชั้นต่ำในสังคม

ในพระไอยการลักษณะฝวเมียปรากฏคำเรียกผู้หญิงตามอาชีพ ได้แก่ หญิงคนขับ หญิงคนรำ หญิง
นกระโสเภณี ซึ่งหญิงที่ทำอาชีพเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นผู้หญิงที่มีฐานะต่ำทางสังคม ถูกสังคมดูถูกเหยียดหยาม
อย่างไรก็ตามหากผู้ชายยอมรับผู้หญิงดังกล่าวมาเป็นเมียที่ถูกต้องสถานภาพเดิมที่ถูกมองว่าเป็นผู้หญิงชั้นต่ำนี้ก็
หมดไป สังเกตได้ว่าไม่ปรากฏคำเรียก เมียคนขับ เมียคนรำ เมียโสเภณี อยู่เลย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

พระไอยการลักษณะฝวเมียประกอบด้วยโครงสร้าง 2 ส่วนหลัก คือ ประกาศพระราชบัญญัติ (มูลเหตุใน
การชำระกฎหมาย) ซึ่งเป็นส่วนที่มีเหมือนกันในทุกพระไอยการ และลักษณะมูลกรณีการวิวาทแห่งฝวเมียหรือชู้
ประกอบด้วย 12 มูลกรณีนี้นั้นหาสำคัญกล่าวถึงเงื่อนไขการเป็นเมียโดยถูกต้องตามกฎหมาย ทรัพย์สินระหว่าง
สามีภรรยา และการสิ้นสุดการสมรส ทั้งนี้ ผู้ประกอบสร้างวาทกรรมพระไอยการลักษณะฝวเมียใช้กลวิธีทางภาษา
3 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้ศัพท์ 2) การใช้อุปลักษณ์ และ 3) การใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมาย จากการ
วิเคราะห์ "กลวิธีทางภาษา" สื่อให้เห็นภาพแทนของผู้หญิงไทยที่ปรากฏในพระไอยการลักษณะฝวเมีย 2 ประเภท
คือ ภาพแทนของผู้หญิงที่ดีและภาพแทนของผู้หญิงที่ไม่ดี ผู้หญิงที่ดีคือผู้หญิงที่ประพฤติตนอยู่ภายใต้กรอบ
"อำนาจอิสระ" ของบิดามารดาและสามี ส่วนผู้หญิงที่ไม่ดีคือผู้หญิงที่ประพฤติตนละเมิดกรอบดังกล่าว

อภิปรายผล

1. ภาพแทนของผู้หญิงที่เป็นเมียในพระไอยการลักษณะฝวเมีย

การศึกษากฎหมายตราสามดวงในพระไอยการลักษณะฝวเมีย ทำให้เห็นภาพของผู้หญิงที่เป็นเมียได้อย่าง
ชัดเจน ตั้งแต่เงื่อนไขการเป็นเมียโดยถูกต้องตามกฎหมาย สถานภาพความเป็นเมีย การแบ่งทรัพย์สินระหว่างฝว
เมีย สิทธิต่าง ๆ ของความเป็นเมีย กรณีกการคบชู้ ตลอดจนการสิ้นสุดแห่งการสมรส เมื่อศึกษากลวิธีทางภาษา
ต่าง ๆ ในพระไอยการลักษณะฝวเมีย พบว่า ภาพแทนของผู้หญิงที่ปรากฏสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ
คือ ผู้หญิงที่ดีกับผู้หญิงที่ไม่ดี โดยสิ่งที่จะวัดค่าความดีความเลวของผู้หญิงก็คือกรอบ "อำนาจอิสระ" ของผู้ชาย

หากผู้หญิงยอมรับและประพฤติตนอยู่ในกรอบนี้ก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิงที่ดี แต่หากผู้หญิงละเมิดกรอบอำนาจนี้ก็จะกลายเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี และถูกกฎหมายประณามลงโทษ

นอกจากนี้ ภาพแทนของผู้หญิงที่สะท้อนจากอุปถัมภ์ “ผู้หญิงเป็นสิ่งของ” สะท้อนให้เห็นอำนาจ “อิสระ” ของพ่อแม่และสามีอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ผู้หญิงเป็นเสมือนสิ่งของที่พ่อแม่หรือสามีสามารถซื้อขายได้อย่างอิสระ “๑ 139 มาตราหนึ่ง บิดามารดาหญิงเลี้ยงหญิงผู้บุตรมาเติบโตใหญ่ ได้ทุกขยากประการใด จเอาบุตรสาวไปขายเอาเงินแก้ความยาก” หรือหากกระทำผิดต้องเอาข้าวตอกดอกไม้ขอโทษต่อสามี “๑ 139 มาตราหนึ่ง สามีภริยาอยู่ด้วยกัน ภริยามีความผิด สามีจะปราบปราม ดีโดย หญิงจะเอาโทษแก้สามีนั้นมิได้ ถ้าภริยาว่าว่าหยาบเข้าแก้สามี ให้ภริยาเอาเข้าตอกดอกไม้ ขอโทษแก้สามีจึงควร”

จากภาพแทนที่ปรากฏ สะท้อนความไม่เท่าเทียมกันของผู้หญิงกับผู้ชาย ผู้หญิงยังเป็นเพศที่ถูกเพิกเฉย ละเลย ไม่เห็นค่า ถูกขีดเส้นความดีด้วยกรอบอำนาจของผู้ชาย สอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงเปรียบเทียบว่ากฎหมายเก่าปฏิบัติต่อหญิงชายอย่างไม่เท่าเทียมกัน “ดูเหมือนผู้หญิงเป็นควายผู้ชายเป็นคน...” ต่อมารัชกาลที่ 4 ได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเก่า ส่งผลให้ผู้หญิงไทยค่อย ๆ หลุดพ้นจากภาวะของความเปราะบาง “ควาย” และค่อย ๆ ได้รับการสถาปนาสถานะของความเป็น “คน” มาโดยลำดับ (Prukongsawalee, 2008 : 18) ทั้งนี้ ผู้ประกอบสร้างวาทกรรมกฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นกฎหมายโบราณนั้นเป็นผู้อำนาจทางสังคมและเป็นเพศชาย ซึ่งมีผลต่อความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้น

2. อำนาจของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง กล่าวคือ อำนาจของสามีอยู่เหนือภรรยา

อำนาจของผู้ชายที่เหนือกว่าผู้หญิงนี้ เริ่มมาตั้งแต่สถาบันอันสูงสุดที่เป็นผู้ปกครองบ้านเมืองคือพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นยุคการใช้กฎหมายตราสามดวงนี้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นดังสมมติเทพที่มีอำนาจในการบังคับใช้ วินิจฉัย หรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ กล่าวคือ หลักกฎหมายและระเบียบกฎเกณฑ์ที่มีความเป็นนามธรรม จำเป็นต้องอาศัยพระราชอำนาจที่เป็นรูปธรรมของกษัตริย์ในการที่จะบังคับหรือดำเนินการเพื่อให้กฎหมายนั้นบังเกิดผล

นอกจากพระมหากษัตริย์ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อกฎหมายแล้ว จากข้อมูลประวัติศาสตร์ของมอญพบว่าพระภิกษุเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตัดแปลงเนื้อหาคัมภีร์ธรรมสัทถัมให้เป็นคัมภีร์ของพุทธศาสนิกชน ในกรณีของประเทศไทยเฉพาะผู้ชายเท่านั้นที่จะสามารถบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนาได้ พระภิกษุหรือผู้ที่เคยบวชเรียนมาก่อนก็เป็นผู้มีบทบาทในการคัดลอก เก็บรักษาคัมภีร์ และอาจเคยมีบทบาทในการตัดสินข้อพิพาทของชาวบ้าน ซึ่งจะเป็นต้องอาศัยคัมภีร์พระธรรมสัทถัม (Anamwatand & others, 1985 : 270)

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ อำนาจในการสร้างหลักเกณฑ์กฎหมาย อำนาจในการวินิจฉัยแก้ไขข้อกฎหมายต่าง ๆ อยู่ในการครอบครองของเพศชายทั้งสิ้น เพศชายจึงเป็นผู้ผูกขาดและยึดกุมอำนาจทั้งกฎหมายและการปกครองไว้หมด ในขณะที่เพศหญิงไม่สามารถเข้าถึงอำนาจเหล่านี้ได้โดยตรงเลย เมื่อทุกอย่างเอื้อให้กับผู้ชายจึงเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ผู้ชายจะยึดกุมอำนาจเหนือผู้หญิง จนเกิดเป็นระบบที่เรียกว่า “ระบบ

ชายเป็นใหญ่” หรือ “ปิตาธิปไตย” อาจด้วยเหตุนี้บทบาทบุญดีต่าง ๆ ในกฎหมายลักษณะผัวเมียจึงเอื้อประโยชน์ให้กับสามีมากกว่าภรรยา ตั้งแต่สามีสามารถมีภรรยาได้ถึงสามประเภท ในขณะที่กำหนดให้ผู้หญิงต้องมีสามีเพียงคนเดียว และโทษการมีชู้ของผู้หญิงที่รุนแรงจนถึงขั้นฆ่าให้ตายพร้อมกับชายชู้ เป็นต้น แม้ผู้หญิงจะอยากออกนอกกรอบนี้ซึ่งสิ่งเดียวที่พอจะช่วยให้รอดคือพระพุทธศาสนา กล่าวคือการลาสามีไปบวช หากสามียินยอมผู้หญิงก็สามารถหลุดพ้นจากกรอบอำนาจของผู้เป็นสามีเพราะกฎหมายถือว่าขาดจากการเป็นสามีภรรยาแล้ว แต่หากสามีไม่อนุญาตภรรยาก็ไม่สามารถหนีพ้นกรอบอำนาจนี้ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้กรอบ “อำนาจอิสระ” ตลอดชีวิตของตน

อย่างไรก็ตาม ผัวเมียถือเป็นสถาบันครอบครัวที่จะเป็นรากฐานอันมั่นคงให้กับประเทศชาติต่อไป ทว่าผัวเมียยังขาดความยับยั้งชั่งใจในการดำเนินชีวิตคู่ ยังมีการคบชู้ชู้ชาย บทลงโทษทางกฎหมายและหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาก็ยังเป็นตัวยั้งชั่งใจในการระงับยับยั้งการก่อความผิดเหล่านี้ได้

รายการเอกสารอ้างอิง

- Anamwat, Th. and others (1985). *Thai History : From. Pre-Historian Period to the End of Ayutthaya*. Bangkok: Amornkanpim. (in Thai).
- Bandhamedha, N. (2011). *Thai Grammar*. 6th ed. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Chaisaengsukkun, ph. (1985). *Family law Comparison of Mangrai Customary Law and the Three Seals Law*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- Eamanondh, J. (2006) *A study of discourse about people with HIV/AIDS in Thai society using the Nexus Analysis approach*. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Fairclough, N. (1995). *Analysing discourse: textual analysis for social research*. London: Longman.
- Huntrakul, P. (2003). Thai women in the Three Seals Code : from matriarchy to subordination. *Journal of the faculty of Arts, Silpakorn University*. 32 (1), 247-334. (in Thai)
- Noyunsan, A. (2000). *The legal status of women in Lanna society 1839 - 2442: a case study of the relationship between husband and Wife*. Masters Dissertation, M.A. in Laws, Faculty of Law, Thammasat University, Thailand. (In Thai)
- Office of the council of state .(2004). *200 years the Three Seals Law*. Bangkok: Office of the council of state. (in Thai)
- Office of the National Culture Commission. (1992). *Three seal laws and Thai society*. Bangkok:

- Office of the National Culture Commission. (in Thai)
- Office of the Royal Society. (2007). *Three seal laws*. Bangkok: Office of the Royal Society. (in Thai)
- Panpothong, N. (2013). *Critical Discourse Analysis based on linguistics*. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Phakdeephasuk, S. (2018). *The Relationship between Language and Identity and Ways to Study Thai*. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Prukpongsawalee, M. (2008). *Going back on the Human Rights of Women*. Bangkok: Office of the National Human Rights Commission of Thailand. (in Thai)
- Royal Institute. (2003). *Royal Institute Dictionary 1999*. Bangkok: Nanmeebooks. (in Thai)
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. New York: Palgrave Macmillan.